

Автореф. дис. ... канд. філолог. наук: 10.02.04 / Київський національний лінгвістичний університет. – К., 2003. – 20 с.

2. Кочерган М.П. Загальне мовознавство. Підручник: Видавничий центр “Академія”, 2003. – 464 с.

3. Харитончик З.А. Лексикологія англійського язика. – Минск: Выш. школа, 1992. – 229 с.

4. Oxford Advanced Learner’s Dictionary of Current English / Edited by Sally Wehmeir. – Oxford: Oxford University Press, 2000. – 1600 p.

5. Rowling J.K. Harry Potter and the Order of Phoenix. – New York: Arthur A. Levine Books-An Imprint of Scholastic Press, 2003. – 870 p.

6. Rowling J.K. Harry Potter and the Chamber of Secrets [Електронний ресурс] // The Pirate Bay – Режим доступу до книги: http://thepiratebay.org/torrent/4345098/harry_potter_english

7. Rowling J.K. Harry Potter and the Goblet of Fire [Електронний ресурс] // The Pirate Bay – Режим доступу до книги: http://thepiratebay.org/torrent/4345098/harry_potter_english.

Кучер К.В.

*Кременецький обласний гуманітарно-педагогічний інститут імені Тараса Шевченка
Науковий керівник – к. філол. наук, доц. Пасічник О.В.*

Роль Кременця в особистій і творчій долі Юліуша Словацького

Постановка проблеми. 4 вересня 2009 року виповнюється 200 років із дня народження видатного польського поета-романтика Юліуша Словацького, який народився на Волині, у місті Кременець.

Починаючи від 1909 року, через кожних 30, 20, 10, 5 років, (а тепер, з 1992 р., за ініціативою пробоща римо-католицького костьолу ім. св. Станіслава ксьондза Чеслава Щерби і щорічно), відзначаються річниці днів народження Юліуша Словацького на державному й міжнародному рівні. Тому навіть люди далекі від поезії знають, що Кременець – місто народження великого поета. У школах діти обов’язково читають напам’ять кілька віршів Словацького: “Якщо ти будеш у моїй країні”, “Там, під оком пам’яті”, “В альбом Софії Бобровій”, “Мій заповіт”. Знають місця: дім Словацьких, ліцей, де викладав професор Евзебіуш Словацький, могилу матері поета, костьол, де стоїть пам’ятник поетові.

Але ж Словацький-дитина, юнак, молодий поет – знав і любив Кременець так само, як ми, які живемо тут тепер, а може ще й краще, та його “місцями” були всі кременецькі закутки. Кременець, як висловився український поет Дмитро Павличко, став матерією для його поезії і творчості.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. З цілого ряду причин трапилось так, що творчість Ю.Словацького і за його життя, і протягом довгих десятиліть після смерті не була відомою в Росії. “Відкрито” його було пізніше, десь уже у 60-70 роках ХІХ ст. Автором першої ґрунтовної монографії про Ю.Словацького був Антоні Маленький.

Завдяки сумлінній, вдумливій і кропіткій роботі М.Рильського, Г.Вєрвеса, Д.Павличка, С.Маковського, О.Пчілки, М.Мацієвського і наших земляків Л.Кравчука, В.Кравчука, М. Гецевич український читач може ознайомитись із життям і творчістю видатного польського романтика Ю.Словацького. Усі вони, у першу чергу, робили акцент на його особливому ставленні до маленької батьківщини – Кременця.

Мета. Показати роль Кременця в особистій і творчій долі Юліуша Словацького.

Вклад основного матеріалу. На порозі ХІХ ст. у суспільстві почало кристалізуватися й поширюватися усвідомлення того, що митець детермінується насамперед його власною, неповторною вітчизною, землею, на котрій він народився. Основний постулат нового способу мислення про поета й джерела його творчості найвиразніше сформулював свого часу Йоганн Вольфганг Гете.

Поняття “країна” в даному випадку є метафорою конкретного місця, околиці, рідної землі, етносу, який мешкає на її території, його історії і культури, що комплексно формують уяву поета й способи його творчої реалізації. Якщо подивитися на Юліуша Словацького під цим кутом зору, то на перший план висувуються насамперед кременецькі чинники “країни”, які в тому чи іншому розумінні визначили основні вектори розвитку його життя і творчості.

У Кременці поет перебував, щоправда, відносно коротко, тільки два роки (1809-1811), відразу після народження, чотири після смерті батька (1814-1818), потім під час найбільшої психічної сприйнятливості, під час канікул (1826-1830), але ж кожен романтичний поет мусить мати свій “край

милий – рідний”, тим більше Словацький, який зростав у тіні великого Адама Міцкевича, потребував мати свою Україну на подоби Литви Міцкевича, звичайно в розумінні великого Князівства Литовського. “Замкові на плечах новгородської гори” буде відповідати “гора, Бони охрещена іменем” (перек. Л.Пушака), Неманові – Іква і т.д.

Уже перші літературні спроби, започатковані у Вільні та його околицях 1826 року, указують на те, що справжньою рідною “країною” і “домом” поета є не Вільно, а Кременець, який у той час був науковим та мистецьким центром Волині, Поділля й Київщини. Засвідчує це також один із останніх задумів поета як творця “генезійської філософії”, щоб із рідного “гнізда на сході” зробити так звану “месіанську столицю”, тобто місце виявлення й популяризації власної творчості, котра відкриває божественні таємниці. На те саме вказують також неодноразово вербалізовані мрії поета про те, щоб після смерті спочити “в затінку черешеньки”, що затілює Бабусину могилу на Туницькому цвинтарі, або в якійсь родинній “Валгаллі”, збудованій між Черчою та Замковою горою.

“Якби я помирав, то сказав би спалити і віднести тобі моє серце, бо попіл нікому іншому не належить” (Париж, 16 лютого 1841 року) [9, с. 126].

Із дитячих літ творчу особистість Словацького свідомо й підсвідомо формували такі чинники, як кременецька природа, кременецька історія і культура, а також наукове й літературне середовище славетної Волинської гімназії та ліцею (1805-1833).

“Спогад про Кременець, – констатують автори “Календаря життя і творчості Юліуша Словацького”, – буде мати велике значення в пізнішій творчості Словацького. Цей спогад супроводжуватиме поета все життя, буде його “переслідувати, як сумління”, як він висловився в листі до матері від 23 квітня 1834 року. З кременецькою атмосферою чи просто описом містечка та його околиць зустрічаємося в “Годині роздумів”, у численних дигресіях у “Подорожі до святої землі” і в “Беньовському”, описи лук над Іквою можна знайти в “Поеті і натхненні”, спогади з дитячих літ, проведених біля підніжжя гори королеви Бони, – фрагментах про Геліоса і в проекті “Передмови до Короля Духу”, у “Філософській поемі”, у “Золотому Черепі”, у численних дрібних віршах... Перебуваючи в Женеві, поет змалював вигляд Кременця на основі спогадів. Листи до матері теж сповнені кременецькими спогадами”.

“Париж, д. 20 жовтня 1831 року. Дорога мамо!... Я так далеко – і не можу, як колись, примчати до Кременця... Що б я дав за таку хвилину! Здається мені, що бачу ту Замкову гору, освітлену місяцем, і чую мій поштовий дзвінок” [9, с. 31].

Різні думки, які мати співала в Кременці й Вільні під акомпанемент фортепіано (між іншим, про Гриця, про пана Потоцького), Словацький згадував пізніше як найближчу серцю культуру рідної оселі, а кременецькі українізми стали інтегральним елементом його поетичної мови (наприклад, вислів “*kuğu śpiewają*” замість “*koguty pieją*”).

Культура ця також складалась із найрізноманітніших кременецьких легенд та переказів, зокрема про палатина Чорча, про королеву Бону, що переїжджає по шкіряному мосту із Замкової гори на Черчу, про якогось юнака, котрий зробив кар’єру при королівському дворі (цю розповідь Словацький повторив у “Кордіані” як казку про Янка, котрий шив собакам черевики), нарешті живі й неживі – як і усюди – розповіді про скарби, заховані в Замковій горі і т.д.

Із Різдваними святами в Кременці був пов’язаний звичай ходіння учнів по хатах із вертепом (на кшталт переносного лялькового театру, у котрому найчастіше ангел боровся з чортом). Трохи згодом Словацький зізнався, що саме тому кременецькому театрикові він завдячує своїм “шекспірівським запалом”.

Кременецький пейзаж формував інтелект, емоції та уяву поета, заохочував його до спостережень і роздумів, а пізніше – до створення філософії, що мала впорядкувати це багатство рідної землі. Словацький відчував себе біологічно, емоційно й інтелектуально пов’язаним з нею, тобто, відчував себе її частиною. У домінуючій над містом Замковій горі він зумів побачити, окрім іншого, певного роду вимріяний пам’ятник собі, вибудований природою, або ж фортецю, здатну захистити в лиху годину й показати у всій повноті величі його творчі звершення.

Словацький постійно вживає займенник *мій*: “моя країна”, “моя Іква”, “гори мої”, перебуваючи в Парижі в останні чотири роки перед смертю. Ностальгія настільки болюча, що ліричний герой вирішує залишити генезисний притулок, де було розряджено атмосферу шарпання, примирено всі суперечності, тому що тепер країна над Іквою стане єдиним раєм і хочеться повернутись до неї хоча б з проміння, тобто зі світлового перебування, бо все-таки там було відкрито всякі таємниці й зірвано всі печаті. Під цими новими воротами не стоїть ангел з мечем, але “архангел золотий”:

Якщо ти будеш у моїй країні,

*Де котить Іква хвилі свої сині,
Де гори пнуться у блакить високу,
Де дзвонить місто над сріблом потоку,
Де квітчані конваліями луки
Біжать по схилах до міського бруку... [8, с.40]*

Здається, що ця поезія є у творах Словацького “дірою у просторі”, яка хоче відкрити нічим не спотворений пейзаж в екзистенційному й аксіологічному вимірах.

Висновок. Юліуш Словацький був переконаний у тому, що всім, що створив, завдячує своїй “країні”, “рідній землі”, яка виявляється у його творчості. Її ж він розумів як релігію, як об’явлення абсолютних істин. Власне тому Кременець, місто, з якого він був родом, вважав містичним місцем, своєрідною святинею і школою.

Любов до міста, де народився Великий Кременчанин, переросла в його серці в гаряче почуття до своєї батьківщини, любов до своїх співвітчизників перетворилась у неймовірну приязнь до народу. Поет вірив у його майбутнє, наполегливо гартуючи своїм віщим словом боротьби. Творчість поета-романтика мала глибокий вплив на багато поколінь української і польської інтелігенції.

Світило його поезії – його душа – зробило Кременець “містом Словацького”, місцем паломництва всіх, “хто благородний” духом, хто любить поезію і поета.

Література

1. Волинські Афіни.1805-1833: Збірник наукових праць/Кременецький обласний гуманітарно-педагогічний інститут ім. Тараса Шевченка; під ред. С.Маковського і В.Собчука. – Тернопіль: Богдан, 2006. – 304 с.: іл.
2. Левінська С.Й. Юліуш Словацький. Життя і творчість. – К.: Дніпро, 1985. – 207 с.
3. Леонід Кравчук, Вадим Кравчук. Словацький і Кременець. – Кременець: ВАТ “ПАПРУС”, 2000. – 50 с.: іл.
4. Радишевський Р.П. Юліуш Словацький. Життя і творчість. – К.: Дніпро, 1985. – 207 с.
5. Рильський М. Юлиуш Словацкий и украинская поэзия // Рильський М. Зібрання творів: В 20 т. 14. К.: Наук. думка, 1986. С. 417- 420.
6. Словацький Юліуш. Вибрані твори в 2 томах. Т. 1. / За ред. Рильського. – К.: Художня література, 1959. – 445 с.
7. Словацький Юліуш. Срібний міф України: Поезії. Поєми. Драми. / Серія “Ad Fortes – До джерел”. – Львів: Світ, 2005. – 304 с.: іл.
8. Словацький Ю. Українська дума. – Львів: Каменяр, 1993. – 127 с. – Пол. і укр.
9. Słowacki J. Dzieła. Wyd. 2-e. T.13: Listy do matki. – Wrocław: Wydawnictwo Zakładu Narodowego im. Ossolińskich, 1952. – 237 s.

Лаврик Ю.А.

*Полтавський державний педагогічний університет імені В.Г.Короленка
Науковий керівник – к. філол. н., доц. Сологуб Л.О.*

Особливості вивчення розділу “Словотвір” у школі та складні питання з теорії словотворення

Словотвір вважається одним із найскладніших розділів шкільного курсу, тому що зміст виражає цілий ряд можливостей та перспектив: навчальний матеріал про творення слів спрямований на усвідомлення шляхів і способів поповнення лексичного запасу; цей розділ відіграє велику роль і в розвитку творчих здібностей школярів; ґрунтовне вивчення цілого ряду способів та засобів творення українських слів переконує учнів у багатстві рідної мови; “Словотвір” – це розділ, який тісно пов’язаний із мовленнєвим розвитком учнів; у процесі роботи над деривацією виробляються мовні та мовленнєві вміння й навички; системне вивчення словотвору має на меті розгляд усіх (морфологічних і неморфологічних) способів творення слів, будови їх з урахуванням приналежності до певної частини мови (тут уже простежується взаємозв’язок різних мовних рівнів), специфіки твірної основи та звукових змін, властивих українській мові.

Словотвір за шкільною програмою [3, с. 14-15] вивчається в кілька етапів: спершу дається невелика частина теорії, куди введено деякі питання фонеморфології (чергування звуків у процесі творення слів) та орфографії (написання складних та складноскорочених слів) у початкових та у 5-ому класах. У 6-ому класі звертається увага на змінювання та творення слів, вивчаються основні способи словотворення: префіксальний, суфіксальний, префіксально-суфіксальний, безафіксний,